

Βουλὴν τῆς Κρήτης τὴν ἀναγνώρισιν, εἰ καὶ ὁ λίαν φιλικῶς πρὸς ἐμὲ διακείμενος κ. Βερθελεμής, ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλίας, μοὶ εἶπεν, ὅτι ἐν γένει ἡ Κρήτη οὐδεμίαν εἶχε τότε ἐλπίδα, διότι ἡ Εὐρώπη τὴν εἰρήνην ποθοῦσα, θὰ ἐπενέβαινε κατ' αὐτῆς.

Ἀνάκλησις.

Διεκόπησαν ὅμως αἱ προσπάθειαι αὗται, οἷαν δήποτε καὶ ἂν ὑπέσχοντο ἔκβασιν, δι' ἧς ἔλαβον τῇ 5|17 Ἰουνίου διαταγῆς νὰ ἐπιστρέψω εἰς Ἀθήνας, μένοντος, ὥς ἐπιτετραμμένου, ἐν Ἀμερικῇ τοῦ Κλέωνος, ὅστις καὶ ἐπροβιβάσθη εἰς πρώτης τάξεως Γραμματέα.

Ἄμα τὴν διαταγὴν ταύτην λαβὼν, ἔσπευσα νὰ ἐπιστεῖλω τῷ κ. Βότασι νὰ μοὶ μισθώσῃ θέσιν εἰς τὸ μέγα πλοῖον τῆς ἐταιρείας Cunard, τὸ City of Paris, ἀποπλέον τῇ 15|27 Ἰουνίου. Ἐλαβον ὅμως ἀπάντησιν ὅτι θέσις ἐν τῷ πλοίῳ τούτῳ οὐδεμία ὑπῆρχε πλέον, καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάσθην ν' ἀρκεσθῶ εἰς ἰδιωτικὸν ἀγγλικὸν ἀτμόπλοιον, τὸ Collogrado, ἀποπλέον τῇ 12|24 Ἰουνίου.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας εἶχεν ἔλθῃ εἰς Οὐασινγκτῶνα πρεσβεία Κινεζικὴ, μεγάλως κινήσασα τὴν περιέργειάν μου, διότι κατὰ πρῶτον τότε ἔβλεπον ἀνθρώπους τοῦ ἀπεράντου καὶ παναρχαίου κράτους ἐκείνου τῶν ἐσχατιῶν τῆς Ἀσίας. Πολλάκις, ἐπομένως, ἐπεδίωξα τὴν μετ' αὐτῶν κοινωνίαν διὰ τῶν Ἀγγλῶν ἢ ἑγχωρίων διερμηνέων των, καὶ ἐσχετίσθην ἱκανῶς μετ' αὐτῶν, ὥστε νὰ λέγω ποτε εἰς τὸν Πρόεδρον των, ὅτι, τὸ κατ' ἐμέ, ποτὲ ὁ εὐρὺς πολιτισμὸς καὶ ἡ πλήρης πνευματικὴ ἀνάπτυξις δὲν θὰ ἐδύνατο νὰ εἰσαχθῇ εἰς Κίναν, ἐν ὅσῳ, ἀντὶ τῆς δυσχρήστου ἰδεογραφικῆς μεθόδου τοῦ γράφειν, δὲν παραδέχονται τὴν φωνητικὴν. Ὁ δὲ Πρόεδρος ἀνεγνώρισε μὲν τοῦτο, ὥς ὀρθότατον, ἀλλὰ μοὶ εἶπεν ὅτι, ἀφ' ὅτου ξένη, ταταρική δυναστεία ἄρχῃ τῆς Κίνας, πᾶσα μεταβολὴ περὶ τὴν γραφὴν ἀποκρούεται ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης, ὥς προδοτικὴ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ ὥς ἀσέβεια εἰς τ' ἀνέκαθεν παραδεδεγμένα.

Ἐπὶ τῶν ὀλίγων δὲ τούτων ἡμερῶν, αἵτινες μοὶ ἔμενον ἐν Ἀμερικῇ, ἐπορεύθην εἰς τὸ Σμιθσώνιον κατάστημα, καὶ παρεκάλεσα τὸν διευθυντὴν αὐτοῦ νὰ πέμψῃ καὶ εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις βιβλιοθήκην πάσας τὰς ἀξιολόγους καὶ πολυαρίθμους αὐτῶν ἐκδόσεις, ὅπερ μοὶ ὑπεσχέθη.

Μ' ἐπεσκέφθη δὲ κατὰ τοῦτο τοῦ χρόνου εἰς Ἑλλήν ἐκ Νεοβοράκου, καὶ παρὰ τῶν γνωριζόντων αὐτὸν ἐπληροφορήθη ὅτι, ἐμπιστευμένος ὢν ποτε τοῦ ἐν Ἀβησσυνίᾳ Προξένου τῆς Γαλλίας, μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἐπρόδωκε τὴν ἀλληλογραφίαν του, καὶ ὅτι νῦν ζῇ ἐπαιτῶν.

Τὰς δὲ τρεῖς τελευταίας ἡμέρας ἐπεσκέφθην, ἀποχαιρετῶν, τοὺς συναδέλφους καὶ φίλους ἐν Οὐασιγκτῶνι, βαρεῖαν τὴν καρδίαν ἔχων, ὅτι ἐχωριζόμην ἀπ' αὐτῶν, κατὰ τὸ τελευταῖον δὲ Σάββατον, ἡμέραν καθ' ἣν ἐδέχετο ἐπισκέψεις ἢ οἰκογένεια τοῦ Προέδρου, μετέβην παρ' αὐτῇ εἰς ἀποχαιρετισμὸν μετὰ τὴν μεσημβρίαν, καὶ τὴν εὐρον, ὡς συνήθως, ἐν τῷ ὑπερκειμένῳ τοῦ κήπου ἐξώστῃ, δεχομένην πᾶν τὸ Διπλωματικὸν Σῶμα καὶ τοὺς ἐπισημοτάτους τῶν ἐγγχωρίων. Προσῆλθε δέ, μετ' οὐ πολὺ, καὶ ὁ Πρόεδρος, ὅτε, πλησιάσας αὐτῷ, τῷ εἶπον πόσον ἐθλιβόμην διότι, μετακληθεὶς, ἠναγκαζόμην ν' ἀφήσω τὴν Ἀμερικὴν. Ὁ δέ, καθ' ὃ εἶχεν ἔθος, μοὶ ἐξέφρασε σχεδὸν μονοσυλλάβως τὴν λύπην του. Ἐγὼ ὅμως, ἐπιμένων εἰς τὴν τελευταίαν συνδιάλεξιν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ, τῷ ὠμίλησα περὶ τῆς δίκης του, καὶ τῷ εἶπον πόσον ἐθαύμασα τὴν εὐστάθειαν, ἣν ἔδειξε, κατὰ πᾶσαν αὐτῆς τὴν διάρκειαν. Τότε, αἴφνης, ἐλύθη ἡ ἀφασία του, καὶ ἤρξατο μετὰ ρεούσης εὐγλωττίας ἐκθέτων μοι πάντα τὰ κατὰ τὴν δίκην, καὶ τοὺς λόγους τῆς ἰδίας αὐτοῦ συμπεριφορᾶς. Ἐγὼ δὲ διεσκέδαζα νὰ βλέπω δι' ἄκρου τοῦ ὀφθαλμοῦ τὴν ἐκπληξιν τῶν συναδέλφων μου, οἵτινες, ὅτε ἐμακρύνθην ἀπὸ τοῦ Προέδρου, μὲ περιστοιχισαν, καὶ ἤθελον νὰ μάθωσι διὰ τίνος θαύματος κατώρθωσα νὰ λύσω τοῦ ἀντίποδος Σπαρτιάτου τὴν γλῶσσαν.

— Τὸ μυστήριον, τοῖς εἶπον γελῶν, ἀνεκάλυψα ἐγὼ ἀναχωρῶν. Δὲν σᾶς τὸ προδίδω. Σεῖς μένετε, ἀνακαλύψατέ το καὶ σεῖς.

Ἦν δὲ τὸ μυστήριον ὅτι ὁ κ. Johnson, ἄφωνος ἐκ φόβου

τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων, ἃς ἠγνόει, ἣν ἀνεξάντλητος προκειμένου περὶ τῶν περιπετειῶν, εἰς ἃς ἦν ὑπὲρ πάντα ἄλλον μεμυημένος.

Παρουσιάσας δὲ τὸν Κλέωνα τῷ κ. Σουάρδω, ὡς ἐπιτετραμμένον, τῇ 11|23 τὸ ἑσπέρας ἀπῆλθον, συνοδευθεῖς εἰς τὸν σταθμὸν ὑπὸ τοῦ Κλέωνος καὶ τοῦ Bigh. Ἦλθε δ' ἐκεῖ εἰς ἀποχαιρετισμὸν μου, καὶ ὁ Βουλευτὴς κ. Shanks, καὶ μ' ὑπεσχέθη νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν Βουλὴν τὸ ψήφισμα περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Κρήτης, ὃ εἶχε παρασκευάσῃ. Τὸν εὐχαρίστησα δὲ διὰ τοῦτο ἐγγράφως ἐκ Νεοβοράκου, ἀλλ', ὡς προέβλεπον, ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν οὐδέν.

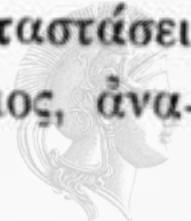
Εἰς Νεοβόρακον ἀφίχθην μετὰ τοῦ Κλέωνος τὴν πρωΐαν καὶ ἔμεινα ἐπὶ μίαν μόνον ἡμέραν, καθ' ἣν ἐφοίτησα εἰς τὴν ἐπίσημον ἀποφοιτητήριον τελετὴν (commencement) τοῦ Κολομβιανοῦ Γυμνασίου. Ἐπ' αὐτῆς πολλοὶ τῶν φοιτητῶν ἀπήγγειλαν λόγους ἢ πραγματείας ἐν διαφόροις γλώσσαις, οὐ μόνον τῶν γνωστῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐμοὶ τοῦλάχιστον ἀγνωστοτάτων, οἷαι αἱ τῶν ἀγρίων φυλῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἀκούων δέ τινος, ἥτις, κατὰ τὴν προφοράν, ἀγριωτάτη καὶ μᾶλλον ἄναρθρος μοὶ ἐφαίνετο, ἠρώτησα κύριόν τινα πλησίον ἐμοῦ καθήμενον, τίς ἄρα γλῶσσα ἦν αὕτη.

— Εἶναι, κύριε, ἡ Ἑλληνική, μοὶ εἶπε μετὰ σπουδαίας τοῦ προσώπου ἐκφράσεως. Ἦν φεῦ! ἡ Ἑλληνική κατὰ τὴν Ἑρασμίαν προφοράν, ἥκιστα ἐρασμίως διαστρεφομένη. Κατὰ δὲ τὸ τέλος τῆς τελετῆς, προέβη ἐπὶ τῆς ἐξέδρας, ἥτις κατεῖχε τὸ τέλος τῆς αἰθούσης, ὃ τότε ἐκεῖ ἐπιδημῶν ἐξ' Ἀθηνῶν κ. Ἰλλ, καὶ εἰς αὐτὸν, μετὰ διαφόρων ἐθιμοταξιῶν, ἐπεδόθη, ὑπὸ τῆς προΐσταμένης Ἐπιτροπῆς τὸ δίπλωμα τοῦ Διδάκτορος τῶν Νομικῶν, ὃ, μετὰ ταῦτα, καὶ εἰς ἐμὲ ἐπέμφθη.

Τὸ δ' ἑσπέρας τέλος, τὸν Κλέωνα καὶ τὸν κ. καὶ τὴν κ. Βόταση ἀποχαιρετίσας, ἐγκατέλιπον τὴν νέαν στερεάν, ἐπέβην τοῦ Κολοράδου, ἀτμοπλοίου ἱκανῶς μὲν εὐπρεποῦς καὶ μεγάλου, ἀλλὰ πολὺ τῶν τοῦ Cunard λειπομένου.

Ὁ ἀπόπλους μου δὲν ἐγένετο ὑπὸ οἰωνοὺς ἐνθαρρυντικούς, διότι τὸν ὀρίζοντα πρὸς δυσμὰς ἐκάλυπτον νέφη βαρέα, χωνεύοντα καταιγίδα, ἥτις καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐξεδηλώθη δι' ἀστραπῶν καὶ βροντῶν.

Ἄλλ' ἡμεῖς προυχωροῦμεν, οὐχ ἥττον, ἐπὶ λείου τοῦ πόντου, ὃν οὐδ' ἐκτὸς τοῦ λιμένος εὗρομεν τεταραγμένον, καὶ μετὰ χαρᾶς εἶδον, μετὰ τινα ὥραν, ὅτι, ὑπ' εὐμενοῦς ἀνέμου ἀπωθουμένη ἡ καταιγίς, ἀπέσυρε τοὺς μαλακοὺς αὐτῆς πέπλους πρὸς τὰ βορειο-δυτικά, χωρὶς παντάπασιν νὰ θολώσῃ τὸν αἴθριον ἡμῶν οὐρανόν. Οὕτως, ἐπὶ δύο ἡμερονύκτια ἐπλεύσαμεν γαληνιαίως, ὅπερ μ' ἐπέρρωσε καὶ μὲ παρεσκεύασε διὰ τὰς κατόπιν δοκιμασίας. Καὶ τρικυμιώδη μὲν δὲν εἶχομεν πλοῦν οὐδ' ἔκτοτε, ἀλλ' ἱκανῶς κεκινημένως, εἰ καὶ δι' ἐμὲ οὐχὶ μέχρ' ἰκάνειας. Ἡ ἀτμοσφαῖρα ἦν καθαρὰ καὶ διαφανής, οὐχὶ ζοφερά, ὥς κατὰ τὴν περισυνήν ἡμῶν θαλασσοπλοΐαν, οὐχ ἥττον ὅμως ὁμολογῶ ὅτι καὶ ἤδη τὸ ἀχανὲς τοῦ πελάγους δὲν ἀπετέλεσεν ἐπ' ἐμοῦ, ἦν ἐντύπωσιν περιέμενον· διότι, εἰ καὶ ὁμίχλη δὲν περιώριζεν, ὥς τότε, εἰς ἐλάχιστην διάμετρον τὸν κύκλον τῆς ἡμετέρας ὁράσεως, ἀλλ' ἡ κυρτότητος τῆς γῆς καὶ ἡ ἐντελής ἔλλειψις σημείων συγκρίσεως, ἡλάττου κατὰ πολὺ τὴν αἴσθησιν τῆς ἐκτάσεως, καὶ ὁ ὠκεανὸς μοι ἐφαίνετο, ὥς μεγάλη, οὐχὶ ὅμως ἀπέραντος, κυανῇ παροψίς, ἐφ' ἧς ἐπέκειτο, ὥς ἐπικλεῖον αὐτήν, σαπφείριον τὸ πόμα τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ πλοῖα δὲ σπανιώτατα ἀπηντῶμεν ἢ ἐβλέπομεν κατὰ τὸν ὁρίζοντα, διότι ὁ προβλεπτικὸς ἡμῶν πλοίαρχος, ὥς μοι εἶπε, παρέκλινεν ἀπὸ τῆς συνήθους καὶ εὐθείας ὁδοῦ ἱκανῶς πρὸς νότον, ἵν' ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον τῶν κατ' ἐκεῖνο κυρίως τοῦ χρόνου ἀπὸ τοῦ πόλου ἀποσπωμένων καὶ πρὸς νότον φερόμενων ὁρέων τῶν παγετῶν, ἅτινα, ἂν πλοῖον ἐμπέσῃ αὐτοῖς, συντρίβουσιν αὐτὸ πολλάκις, ὥς καρύου κέλυφος. Μοὶ διηγήθη δ' ὅτι εἶχεν ἐκπλεύσῃ πρό τινων ἐτῶν ἐκ Νεοβοράκου κατ' Ἰούλιον μετὰ δύο ἄλλων ἀτμοπλοίων ἐκ τῶν μεγίστων καὶ ὠραιοτάτων, καὶ ἐν μέσῳ πελάγει συνηντήθησαν μετὰ τῶν γιγάντων τούτων τῆς ἄρκτου, ὧν ἡ κορυφὴ αἵρεται πολλάκις εἰς τριακοσίους πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος, ἐνῶ ἡ βάσις αὐτῶν εἰς ἴσον βυθίζεται βάθος. Τῶν δύο δ' ἄλλων πλοίων προηγουμένων αὐτοῦ, εἶδε τὸ ἐν αὐτανδρον συντριβέν καὶ ἐξαφανισθέν, τὸ δ' ἄλλο μόλις σωθέν, καὶ ἐπιστρέψαν ἐν κακῇ καταστάσει, πρὶν ἢ καταποντισθῇ, εἰς Νεοβόρακον, ὅπου καὶ ὁ ἴδιος, ἀνα-

κρουσάμενος πρύμναν, κατέφυγε, καὶ ἔκτοτε οὐδέποτε τὸ θέρος διαπλέει τὸν ὠκεανὸν χωρὶς νὰ κάμπτη πρὸς μεσημβρίαν, εἰς πλάτη εἰς ἧ, ἀφικνούμενοι, ἀναλύονται οἱ μεγάλοι πάγοι καὶ ἀποβάλλουσι τὰς κινδυνώδεις τοῦ ὄγκου των διαστάσεις. Οὕτω, πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ πλοῦ, θυσιάζει μίαν ἡμέραν αὐτοῦ, ἀντὶ ἐνδεκαήμερου εἰς δωδεκαήμερον αὐτὸν παρατείνων.

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἶδομεν εἰς μακρὰν ἀπόστασιν πρὸς βορρᾶν ἀντικείμενον ἐν τῷ πόντῳ ἐλκύσαν πάντων τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον. Ἦν δὲ τοῦτο δὺν ὕδατος στῆλαι, ὡς ἀναβρυτήρια ὑψούμεναι πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐμάθομεν ὅτι ἦσαν κῆτη ἐκεῖ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν πλέοντα καὶ τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ἀναφυσόντα. Ἀπαξ δ' ἄλλοτε εἶδομεν παρὰ τὸ πλοῖον ἡμῶν δελφῖνας παρακολουθήσαντας ἡμᾶς εἰς τινὰ ἀπόστασιν, πολὺ ἰσχυρότερους τῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ ἀπαντωμένων.

Πρὸ πάντων δ' ἐκίνουν τὴν ἐπληξιν ἡμῶν πτηνά, θαλασσόβια πάντως, ὅχι μείζονα στρουθίων, ἧ πολλάκις ἀπηντῶμεν διὰ τῶν ἀέρων καὶ ἐπὶ τῶν κυμάτων φερόμενα εἰς ἀπόστασιν πολλῶν χιλιάδων σταδίων ἀπὸ πάσης ξηρᾶς.

Ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμοσφαίρας ἦν λίαν εὐχάριστος· ἠϋξησε δ' ἡ θερμότης ἀπὸ τοῦ σημείου, καθ' ὃ ἤρχισαμεν διασχίζοντες τὸ λεγόμενον **ρεῦμα τοῦ κόλπου** (golf stream), τὸν ὑποβρύχιον Πυριφλεγέθοντα, ὅστις διασχίζει τὸν Ὀκεανὸν ἀπ' Ἀφρικῆς μέχρις Ἀμερικῆς, ἠλαττώθη δὲ πάλιν ἅμα ὑπερέβημεν τὸ ρεῦμα τοῦτο.

Συνοδοιπόρους εἶχον ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ παντοίων ἡλικιῶν, πάντας σχεδὸν Ἀμερικανούς ἢ Ἀγγλους, εὐαρέστου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, συναναστροφῆς, δι' ὃ καὶ τὰς ἐσπέρας ἐμένομεν συνήθως συνδιαλεγόμενοι μέχρι τῆς ὥρας, καθ' ἣν, κατὰ τοὺς κανονισμούς, ἐσβένοντο πάντα τὰ φῶτα τοῦ πλοίου.

Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν τινὲς οἰκογένειαι ἱεροκηρύκων Ἀμερικανῶν, ἀπερχομένων εἰς διαφόρους χώρας, ἵνα διδάξωσι τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. Μίαν ἐσπέραν, ἀφ' οὗ καλήτερον ἐγνωρίσθημεν, καὶ ἐκαθήμεθα εἰς τὸ τέϊον συνδιαλεγόμενοι, ἀκούσας παρ' αὐτῶν, ὅτι οἱ μὲν διηυθύνοντο εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν, οἱ δὲ εἰς τὴν Ἀσιατικὴν Ἀνατολήν, τοὺς ἠρώτησα, ἂν δὲν ἤξευρον ὅτι οἱ κάτοι-

κοι τῶν μερῶν ἐκεῖνων ἦσαν τὸ πλεῖστον χριστιανοί, καὶ ὅτι, ἐπομένως, ἡ μετάβασίς των πολλοὺς νέους καρπὺς δὲν ὑπέσχετο.

— Ἡξεύρομεν, μοὶ εἶπον, ὅτι εἰσὶ χριστιανοί, ἀλλὰ τὸ δόγμα αὐτῶν δὲν εἶναι τὸ ἀκριβῶς ἀληθὲς καὶ ὀρθόν.

— Καὶ ἔχετε τὴν βεβαιότητα, τοῖς εἶπον, ὅτι τὸ ἀκριβῶς ὀρθὸν καὶ ἀληθὲς ἐστὶ τὸ ὑμέτερον;

— Τοῦτο καὶ πιστεύομεν, ἀπεκρίθησαν, καὶ καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν ὅ,τι φρονοῦμεν συντελεστικὸν εἰς τῶν ἀνθρώπων τὴν μακαριότητα, τοῦτο νὰ διδάσκωμεν καὶ εἰς τοὺς ὁμοίους ἡμῶν.

— Παραδέχομαι τοῦτο, ἀπήντησα· ἀλλὰ τότε ἐν δὲν ἐννοῶ· διατί, ἀφ' οὗ ταῦτα πρεσβεύετε, ὑποβάλλεσθε εἰς τὸν κόπον τοιούτων ὑπερωκεανίων ὁδοιποριῶν, ἐν ᾧ... Δύναμαι νὰ μάθω ποῦ κατοικεῖτε; ἠρώτησα τὸν ἕνα τῶν μετ' ἐμοῦ διαλεγομένων.

— Εἰς Νεοβόρακον, μοὶ εἶπεν, ὁδὸν δεῖνα, ἀριθμὸν δώδεκα.

— Τότε, τῷ εἶπον, διατί τῆς ἀξιολόγου ἀρχῆς, περὶ ἧς μοὶ λέγετε, πρὶν ἀπέλθῃτε νὰ ἐφαρμόσῃτε εἰς τὴν Σερβίαν ἢ εἰς τὸν Πόντον, δὲν προσπαθεῖτε νὰ ποιήσῃτε χρῆσιν παρὰ τῷ γείτονι ὑμῶν τοῦ ἀριθμοῦ 11 τῆς ἐν Νεοβοράκῳ ὑμετέρας ὁδοῦ, ὅστις, καθ' ἃ εἶδον ἐν Ἀμερικῇ, βεβαίως εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν ἢ τὴν ὑμετέραν ἀνήκει· καὶ ἀφ' οὗ αὐτὸν μεταπείσητε, εἰς ὃ πέπεισμαι ὅτι πολλῶν ἐτῶν ἀνάγκην θὰ ἔχητε, διότι καὶ ἐκεῖνος βεβαίως θεωρεῖ τὸ δόγμα του ὡς τὸ ὀρθότερον, ὡς ἡμεῖς τὸ ὑμέτερον,— διατί δὲν στρέφεσθε πρὸς τὸν ἕτερον γείτονα, τοῦ ἀριθμοῦ 13, ὅστις ἀναμφισβητήτως ἄλλου τρίτου δόγματος ἐστὶν ὁπαδός, καὶ ἀμφιβάλλω ἂν ὁλόκληρος ὁ βίος ὑμῶν θὰ ἐπλήρκει, ἵνα μεταπείσητε καὶ προσηλυτίσητε εἰς τὴν ὑμετέραν ἐκκλησίαν αὐτοὺς μόνους τοὺς κατοίκους τοῦ τετραγώνου τῆς συνοικίας σας.

Τὸ περίεργον δ' εἶναι ὅτι αἱ Κυρίαι τῶν ἱεραποστόλων, αἱ παροῦσαι εἰς τὴν τοιαύτην ἡμῶν συνδιάλεξιν, εἰς ἐμὲ ἔδιδον δίκαιον.

Ἐκ τῶν συνοδοιπόρων δ' ἦσαν ἕτεροι, οὓς, οὐχ ἥττον ἐνθεος ζῆλος, ἔφερε πέραν τῶν θαλασσῶν. Ἐξ αὐτῶν, εἰς, Γερμανὸς τὴν καταγωγὴν, ἀνὴρ εὐφυέστατος καὶ ἐν ἄλλοις ζωγράφος ἱκανός, ὅστις καὶ ὥραίαν μοὶ ἐχάρισεν, εἰς ἐνθύμημα, ὑδατογραφίαν τοῦ

Νιαγάρα, μοι διηγήθη ὅτι, πρὸ ἐτῶν πολλῶν, εἶχεν ἀπέλθῃ εἰς Καλλιφορνίαν, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ ἐκμεταλλευθῇ ὅ,τι πλεῖστον τοῦ χρυσοῦ αὐτῆς, ἀλλ' ὅτι ἐπέστρεφεν ἐντελῶς ἄπορος, καὶ εὐτυχῆς θὰ ἐλογίζετο ἂν κατώρθουν νὰ τῷ προμηθεύσω ἐγὼ θέσιν διδασκάλου ἐν τινι σχολείῳ τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀλλαχοῦ.

Ἐν ᾧ δὲ μετ' αὐτοῦ συνδιελεγόμην, εἶδον ἀνοιχθεῖσαν μίαν τῶν θυρῶν τῶν κοιτώνων, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐξαγομένην ὑπὸ δύο ὑπηρετῶν φορητὴν ἔδραν, ἐφ' ἧς κατέκειτο ῥακενδύτης γέρων παραλυτικός, οἰκτρὸς τὴν ὄψιν. Ἐρωτήσας δ' ἔμαθον ὅτι πρὸ πολλῶν ἐτῶν οὗτος, πλούσιος τραπεζίτης, ὑπὸ πλεονεξίας νησσόμενος, εἶχεν ἀπέλθῃ εἰς τὴν χρυσοφόρον γῆν, καὶ ἐπεδόθη αὐτοπροσώπως εἰς τὴν ἐξόρυξιν καὶ τὴν ἀναγκαίαν πλύσιν τοῦ χρυσοῦ, μέχρις οὗ ἐντελῶς κατέστρεψε τὴν ὑγείαν του καὶ ἐξήντλησε τὸν πλοῦτόν του, περιελθὼν εἰς τὴν ἐσχάτην πενίαν, ὥστε καὶ ἐξ ἐλέους ἤδη ἔζη καὶ ὠδοιπόρει, ἐπιθυμήσας ν' ἀποθάνῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος του. Ὡς δ' ἐρευνήσας ἐπληροφορήθην, οἱ πρῶτοι τυχοδιῶνται, οἱ εἰς Καλλιφορνίαν μεταβάντες, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἐν αὐτῇ χρυσοῦ, εἰς μεγίστας στερήσεις ἐκτεθέντες καὶ εἰς πάσας τὰς δυσκολίας τῆς ἐπιπόνου διὰ χειρῶν ἐργασίας, κατώρθωσάν, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ν' ἀποκομίσωσιν οὐ μικρὰς ποσότητας τοῦ πολυτίμου μετάλλου. Ἀλλ' ἀφ' οὗ αὐτῶν ἡ ἐπιτυχία πολλοὺς εἴλκυσε, καὶ ἐπῆλθεν ἡ συρροὴ καὶ ὁ διαγωνισμός, ἔκτοτε τὰ ὄνια, τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἀπέβησαν, διὰ τὴν σπάνιν, τιμιώτερα τοῦ χρυσοῦ, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν μου εἶχον τὸ οἰκτρὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἀπληστίας τῶν ἔκτοτε χρυσορύχων.

Λίαν εὐάρεστον συμπλώτην εἶχον τὸν ἐκ Νέας Ὁρλεάνης νομομαθῆ κ. Pratt μετὰ τῆς συζύγου του, τῶν δύο ὡραίων θυγατέρων καὶ τοῦ μικροῦ του υἱοῦ. Πρὶν ἢ ἀπέλθω ἐξ Οὐασιγκτῶνος, αἱ ἐφημερίδες διηγοῦντο ὅτι Ἀμερικανός τις, Harrisson καλούμενος, εἶχεν ἀποβιώσῃ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀφείς περιουσίαν ἐννέα ἑκατομμυρίων λιρῶν (=253 ἑκατομμ. δραχμῶν), καὶ ἐζητεῖτο, ἂν ὑπῆρχέ που κληρονόμος τις αὐτοῦ, νὰ παρουσιασθῇ. Πολλάκις ἡ ἀγγελία αὕτη ἦν ἐν Οὐασιγκτῶνι τὸ ἀντικείμενον τῶν ἡμετέρων ἀστεϊσμῶν, καὶ ἔλεγον, παίζων, παρὰ τῷ κ. Γέρολδ, ὅτι, καίτοι

μὴ δυνάμενος νὰ τὸ ἀποδείξω, ἤμην ὅμως πεπεισμένος ὅτι πρέπει νὰ εἶχόν ποτε θεῖον ἢ ἄλλον πρόγονον, ὅστις, ἀπελθὼν εἰς Ἀμερικήν, ἀπὸ Ἀριστείδου ἢ Κίμωνος, μετωνομάσθη Harrisson. Ἀλλ' ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τῆς ὁδοιπορίας ἡμῶν, ἡ ὥραία πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ κ. Πράττ, Μαρία, πρὸς ἣν ἐπήνουν, ἴσως ὀλίγον εἰρωνικῶς, τὴν περιέργειαν τῶν νέων Ἀμερικανίδων εἰς τὸ νὰ ἴδωσι τὴν Εὐρώπην, καὶ τὴν δύναμιν χαρακτῆρος καὶ πειθοῦς, μεθ' ἧς ἀψηφοῦσι κινδύνους καὶ πᾶσαν δυσκολίαν, καὶ παρασύρουν εἰς τὸν μέγαν διάπλουν συζύγους, γονεῖς, συγγενεῖς.

— Ἄν εἰς ἐμὲ ἐφαρμόζητε τὸν ἔπαινον τοῦτον, μοὶ εἶπε γελῶσα, ἀπετύχατε τοῦ σκοποῦ, διότι ἐγὼ δὲν ἄγω, ἀλλ' ἄγομαι, καὶ ἀπερχόμεθα εἰς Ἀγγλίαν, οὐχὶ ἐκ περιεργείας, ἀλλὰ διὰ σπουδαίαν ὑπόθεσιν τοῦ πατρός μου.

Ἐπειτα δέ, χωρὶς νὰ τὴν ἐρωτήσω,

— Ἐχω, προσέθηκε, τρεῖς ἑξαδέλφας σπανίας καλλονῆς, ἀλλὰ πενεστάτας, εἰς πολίχνιον τι πλησίον τῆς Νέας Ὁρλεάνης διαιτωμένας, διότι δὲν ἔχουσι πῶς νὰ ζῶσιν ἐντὸς τῆς πόλεως. Κατ' αὐτὰς δὲ περιῆλθον εἰς γνῶσιν τοῦ δημοσίου ὅτι, ἄλλος τις θεῖος των, ἐφ' οὗ εἰσὶν αἱ μόναι ἔχουσαι κληρονομικὰ δικαιώματα, ἀπέθανεν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀφείς ἐννέα λιρῶν ἑκατομμύρια, ἃ δικαιωματικῶς εἰς αὐτὰς περιέρχονται, δι' ὃ ὁ πατήρ μου ἀπέρχεται ἤδη νὰ διεκδικήσῃ ὑπὲρ αὐτῶν τὴν κληρονομίαν.

— Καὶ ὁ ἀποθανὼν ὀνομάζεται; ἠρώτησα μετὰ σπουδῆς.

— Ἀρριων.

Εὐνόητος ἡ ἐκπληξίς μου, ὅτε ἐπανεῦρον τόσον πλησίον μου τὸ θέμα τῶν ἐν Οὐασινγκτῶνι ἀστεῖσμων ἡμῶν· δι' ὃ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ μου πρὸς τὸν Κλέωνα τῷ ἔγραφον, παίζων, ὅτι ἔπρεπε νὰ σπεύσῃ νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν σχέσιν μιᾶς τῶν εὐτυχῶν κληρονόμων. Μετά τινος δὲ μῆνας ἐπανεῖδον τὴν κ. Μαρίαν Πράττ ἐν Παρισίοις, καὶ ἔμαθον παρ' αὐτῆς, ὅτι αἱ ἑξαδέλφαι τῆς ἔλαβον τὴν κληρονομίαν των, αὐτὴ δ' ἐνυμφεύετο μαρκησιὸν τινα Γάλλον, λαμπρὰν ἑπαυλιν οἰκοῦντα εἰς τὰ νότια τῆς Γαλλίας.

Ὁ πλοίαρχος ἡμῶν ἦν Ἀγγλος τὸ γένος, φιλοφρονέστατος,

καὶ πολλάκις περιαγαγὼν με, ἵνα μοὶ δείξῃ τοῦ ὡραίου του πλοίου τὸν μηχανισμόν καὶ τ' ἄλλα περίεργα, ἐν ἄλλοις δὲ τὴν μηχανήν, ἣτις ἠορίθμει τὰς χιλιάδας καὶ τὰ ἑκατομμύρια τῶν στροφῶν τῆς ἑλικος ἀπὸ τῆς στιγμῆς τοῦ ἀπόπλου. Καίτοι δ' ὑπερήφανος διὰ πάντα ταῦτα καὶ εἰς τὸ κινδυνῶδες ἐπάγγελμά του ἐκ καρδίας ἀφωσιωμένος, μοὶ ἔλεγεν ὅμως ὅτι ἐν βραχεῖ ἔμελλε νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτό, ἐπιθυμῶν τέλος τὴν ἡσυχίαν ἐπὶ τῆς στερεᾶς καὶ εἰς τοὺς κόλπους οἰκογενείας, ἣτις νὰ τὸν περιστοιχίζῃ. Ὡμίλει δὲ μόνην τὴν Ἀγγλικήν, καὶ εἰς τὴν τράπεζαν, καθ' ἣν ἡ θέσις μου ἦν πλησίον αὐτοῦ, μοὶ ἔλεγέ ποτε πόσον εὐκταῖον θὰ ἦν, ἂν ἐγίνετο δεκτὴ μία καὶ μόνη γλῶσσα διὰ πᾶν τὸ ἐξηυγενισμένον μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

— Ἄλλως τε, προσέθηκε, τοῦτο καὶ θέλει εὐκόλως κατορθωθῇ, καθ' ὅσον προφανὲς ὑπάρχει τίς ἐστὶν αὕτη ἡ παγκόσμιος γλῶσσα.

— Βεβαίως, τῷ εἶπον, εἶναι ἀναμφισβήτητον.

— Δὲν εἶναι ἀληθές; διέκοψε. Προφανέστατα αὕτη ἔσται..

— Ἡ Ἑλληνική, εἶπον ἐγώ.

— Πῶς ἡ Ἑλληνική; εἶπεν ἐξιστάμενος. Ἡ Ἀγγλικὴ ἠθελον νὰ εἰπῶ, ἣτις ἤδη ὑπὸ τόσων ἑκατομμυρίων ὁμιλεῖται.

— Ἀλλά, τῷ ἀπήντησα, καὶ ὑπὸ πολὺ περισσοτέρων ἄλλων ἑκατομμυρίων δὲν ὁμιλεῖται, ἐν ᾧ δὲν ὑπάρχει νέος καλῶς ἀνατραφεὶς, ὅστις δὲν ἐσπούδασε τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ἀρκεῖ μόνον νὰ γίνῃ δι' αὐτὴν παραδεκτὴ προφορὰ ὀρθότερα τῆς νῦν εἰσηγμένης εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Εὐρώπης, ἵνα, ἄνευ κόπου, χρησιμεύῃ ὥς κοινὸν ὄργανον πάντων τῶν καλῆς ἀγωγῆς τυχόντων.

Εἰς ταύτην τῆς προτάσεώς του τὴν λύσιν δὲν ἦν παρασκευασμένος ὁ πλοίαρχος.

Τῆς 18|30 Ἰουνίου ἡ ἑσπέρα ἦν εὐδία καὶ καταλαμπομένη ὑπὸ τῆς σελήνης, ὃ δὲ πλοίαρχος μᾶς εἶπεν ὅτι, κατὰ τὸ μεσονύκτιον, θὰ ἤμεθα ἀκριβῶς εἰς ἴσην ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν δύο στερεῶν, τῆς Ἀμερικανικῆς καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς. Τὸ ἐπίσημον δὲ τοῦτο σημεῖον τῆς ἡμετέρας ὁδοιπορίας ἀπεφασίσθη νὰ καθιερώσωμεν πανηγυρικῶς, καὶ τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐκ τῶν ἐπιβατῶν,

οἱ μουσικῆς ἔμπειροι, ἔλαβον τὰς κιθάρας καὶ τοὺς αὐλούς των, οἱ λοιποὶ δὲ κύριοι καὶ κυρίαι μέχρι μεσονυκτίου ἐπεδόθησαν εἰς ὄρχησιν εἰς τὸ ἀπέραντον κατάστροφμα τῆς Ἀμφιτρίτης, μὴ ἔξαιρουμένων οὐδὲ τῶν ἱεραποστόλων, οὐδ' ἐμοῦ αὐτοῦ, διότι μοὶ προσεμεΐδια ἦ ἰδέα νὰ δύναμαι νὰ καυχῶμαι εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, ὅτι ἐχόρευσα τὸν στρόβιλον εἰς 1500 μιλίων ἀπόστασιν ἀπὸ πάσης ξηρᾶς.

Ἡ δὲ τετάρτη Ἰουλίου ἀνέτειλε, φαιδρὰ μὲν καὶ γαληνιαία, ἀλλ' ἀπειλοῦσα ν' ἀποβῇ ἄλλως θυελλώδης καὶ ἀποφράς. Αὕτη ἦν ἡ τῆς ἐθνικῆς ἐορτῆς τῶν Ἀμερικανῶν, καὶ οἱ ἡμίσεις τῶν ἐπιβατῶν, βορειοαμερικανοὶ αὐτοί, ἀπεφάσισαν νὰ πανηγυρίσωσιν αὐτὴν διὰ κανονοβολισμῶν καὶ πλουσίου κόσμου σημαιῶν, εἰς μνήμην τῶν ἀρτίων θριάμβων τοῦ Βορρᾶ κατὰ τοῦ Νότου· ἀλλ' οἱ ἄλλοι ἡμίσεις ἦσαν νότιοι καὶ ἐκήρυξαν ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπέτρεπον τὴν τοιαύτην ἐπίδειξιν, καὶ ἠπείλησαν, ἂν οἱ βόρειοι ἐπέμενον καὶ ὁ πλοίαρχος ἐπεΐθετο αὐτοῖς, ν' ἀνάψωσιν τὴν πυρίτιν, καὶ νὰ τινάξωσι τὸ πλοῖον εἰς τὸν οὐρανόν. Οἱ βόρειοι ὅμως, ἀφ' ἑτέρου, ἐκήρυξαν, ὅτι, ἂν ὁ πλοίαρχος ἐνέδιδεν εἰς τὸ ν' ἀπαγορεύσῃ τὴν ἐορτήν των, αὐτοὶ θ' ἀνῆπτον τὴν πυρίτιν καὶ θὰ ἐσφενδόνιζον τὸν Κολοράδον εἰς τὸ ἄπειρον.

Καὶ ταῦτα μὲν ἴσως καλὰ διὰ τοὺς Ἀμερικανούς. Ἀλλ' ἐγώ, ὅστις οὔτε βόρειος ἤμην, οὔτε νότιος, οὐδόλως εὐάρεστον ἢ ἀναγκαῖον ἔκρινον τοῦτον τὸν τρόπον τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως. Συνεσκέφθην, ἐπομένως, μετὰ τοῦ πλοιάρχου, καὶ συνενεργήσαμεν νὰ προταθῇ διὰ τῶν ἱεραποστόλων εἰς ἀμφοτέρω τὰ μέρη ὁ συμβιβασμὸς τοῦ νὰ πανηγυρισθῇ μὲν ἡ τελετή, ἀλλ' ἐκκλησιαστικῶς μόνον καὶ ἄνευ πομπῆς ἐξωτερικῆς· προέτρεψα δ' ἐγὼ τὸν ἱεροκήρυκα νὰ παρενείρῃ εἰς τὸν λόγον του πολλὰ περὶ τοῦ χριστιανικοῦ καθήκοντος τῆς ἀμοιβαίας ἀνοχῆς καὶ τῆς ὁμονοίας. Ὡμίλησε δὲ τῷ ὄντι ἐκεῖνος τὴν ἐπιούσαν μετὰ κατανυκτικῆς εὐγλωττίας, καὶ οὕτω παρῆλθεν ἡ ἐπίσημος ἡμέρα ἀτάραχος καὶ ἐν εἰρήνῃ, ὥς ἤρξατο.

Τέλος δ' ὅτε ἀνέτειλεν ἡ 6ῃ τοῦ Ἰουλίου (Ἰουνίου 24), ἡμέρα Δευτέρα, «Γῆ!» «γῆ!» ἔκραξαν οἱ πρῶτοι εἰς τὸ κατάστροφμα

ἀναβάντες, καὶ τῷ ὄντι μακρόθεν εἶδομεν ὑψηλὸν φάρον αἰρόμενον ἐπὶ σκοπέλου παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Οὐαλίας, σμῆνος δὲ λάρων περιεστοίχισε καὶ περιεπέτα τὸ πλοῖον ἡμῶν, ἐπικαθήμενοι εἰς τὰ σχοινία καὶ τοὺς ἱστούς, καί, πρὸς βορρᾶν στραφέντες, εἰσεπλεύσαμεν εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὸν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἰρλανδίας, καὶ εἶδομεν τέλος τὸ στόμιον τοῦ λιμένος τῆς Λιβερπούλης. Ἀλλ' ὅτε ἀφίχθημεν εἰς αὐτόν, εἶχεν ἤδη ἐπέλθῃ ἡ ἄμπωτις, καὶ ἠναγκάσθημεν, πρὸς βαθεῖαν ἡμῶν δυσαρέσκειαν, νὰ περιμείνωμεν, λοξοδρομοῦντες ἐν τῷ πελάγει, τὴν πλημμυρίδα μέχρι βαθείας νυκτός.

Μεταξὺ τῶν συνοδοιπόρων ἡμῶν ὑπῆρχε καὶ νέα καὶ ὠραία νεόνυμφος Ἀμερικανὴς, ἣτις ἤρχετο πρὸς τὸν ἄνδρα τῆς, προπορευθέντα αὐτῆς εἰς Ἀγγλίαν δι' ὑποθέσεις των. Ἦν δ' οὗτος πλοίαρχος ἱστιοφόρου πλοίου μεγάλου, καὶ ἐμάθομεν ὅτι, ὅτε ἡμεῖς θὰ ἐπανηγυρίζομεν τὸ τέλος τῆς μακρᾶς καὶ ἐναγωνίου ἡμετέρας θαλασσοπορίας, ἐκείνη θὰ ἐπέβαινεν εἰς τοῦ ἀνδρός τῆς τὸ σκάφος, μέλλον αὐθημερὸν ν' ἄρῃ τὴν ἄγκυραν, ἵνα κάμψῃ τὴν ἄκραν τοῦ Κέρατος, καὶ μετὰ τρίμηνον πλοῦν ἀφίχθῃ εἰς Καλλιφρονίαν. Ἐκορυφώθη δ' ὁ διὰ τὸ θάρρος αὐτῆς ἡμέτερος θαυμασμός, ὅτε, ἐκ λέμβου ἐξελθούσης τοῦ λιμένος, εἶδομεν ἀναβάντα εἰς τὸν Κολοράδον ἄνδρα εὖσωμον καὶ ὀπωσοῦν τραχὺν τὴν ὄψιν, τὸν σύζυγον τῆς καλῆς θαλασσοπόρου, καὶ, ἀφ' οὗ ἔμεινε περὶ τὴν μίαν ὥραν παρ' αὐτῇ, τὸν εἶδομεν ἐξελθόντα πάλιν, κλονιζόμενῳ βήματι, ἀποδεικνύοντι ὅτι τὴν χαρὰν τοῦ διὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς φίλης συζύγου ἐπανηγύρισε διὰ δαψιλῶν σπονδῶν εἰς τὸν Βάκχον.

Τέλος κατὰ τὸ μεσονύκτιον εἰσεπλεύσαμεν εἰς τὸν λιμένα, καὶ ἐπάτησα πάλιν τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρώπης.

Οὕτως ἔληξεν ἡ ἀποστολὴ εἰς τὸν νέον κόσμον, ἥς τὸ πολιτικὸν ἀποτέλεσμα ἦν σχεδὸν οὐδέν, ὥς δὲν ἠγνόουν καὶ δὲν ἔπαυσα ἀνέκαθεν διῆσχυριζόμενος, ἀφ' ἥς ὁμως ἀπεκόμισα ἀνεξαλείπτους ἀναμνήσεις καὶ ἐντυπώσεις, ὑπερβάσας πάσας τὰς προσδοκίας μου.